

1231

Dış İşleri Bakanlığı Yüksek Ofisine

ANKARA

Yüce Bakanlık dil görevlilerinden Bay Abdullah
... Kurumunda çalışır. İhtisarı kaldırılarak
... atıcağına karar verilmiş olup, kendisine
... için izin verilmesine arz edilmiştir.

TÜRK DİL KURUMU
Genel Sekreteri

1025

Dış İşleri Bakanlığına

ANKARA

Pek Sayın Bakan,

Ulu Önderimizin yüksek iradeleriyle İngilizceden dilimize
gevrilmekte olan beş ciltlik büyük bir eserin tercümesini çabuklaştırarak
üzere yüksek Bakanlığınız işyarlarından olup böyle bir tercüme yapabi-
leceği haber alınan Bay Mehmet Ali tevfiğin hemen Türk Dil Kurumuna mura-
caatle bu işe başlamalarının ve bu iş sürdükçe bildiği yine ödevleri
başında olarak bu tercüme ile de uğraşmalarını kendilerine bildirilmişsin-
diler, önceden teşekkürlerle saygılarımı sunarım, Pek Sayın Bakan.

T. D. K. Başkanı
Kültür Bakanı

S. 22. E. 936

Doğum tarih: 9/7/1936

523

Diş Bakanlıği Yüce Orumuna

ANKARA

Pek Sayın Bakan,

6/7/1936 da yazılmış 12437 , 12438 ve 7/7/1936 da yazılmış 12500 sayılı üç yazınızı aldım.

Bunlardan birincisine bağı denilen Londra Büyük Elgilerinin yazısı örneğı zarf içinde çıkmamıştır.

İkincisi ve onu düzelten üçüncüsü ile değiştirilip değiştirilmesini sorulan Père Hilaire de Baranton hakkında Ulu Önderimize maruzatta bulunularak neticesi ayrıca yazılacaktır.

Londra, Paris, Varşova Büyük Elgiliklerimizle Viyana ve Budapeşte Elgiliklerimize gönderilen yazıların birer kopyesini iligik olarak derin saygılarımızla sunarım, Pek Sayın Bakan.

TÜRK DİL KURUMU
Genel Sekreteri



Eligik : 5

K.S.

LENGUISTİK VE FİLOLOJİ KOLUNUN ÇALIŞMA
RAPORU

Lengüistik ve Filoloji Kolunun bir buçuk senelik çalışma programının tetbikine çalışılmaktadır. Vazifeler ânalara gösterilmiştir:

1- Kutadgu Bilik'in yeni baskısını hazırlamaya üzerine alan Doktor Rahmeti Bey Mısır'daki nüshanın fotoğraflarını getirtmiştir. Eserin mükemmelliği için Ferganada bulunan nüshaya ait fotoğraf kopyasına mutlak surette lüzum göstermektedir. Kanastina göre Radlof'un çevirisi ve gerek Transkripsiyonu esas alınmasıacak derecede hatalıdır. Sovyet bilgileri Ankara'da bulunanları sarada Kutadgu hiliğinin neğri için birlikte çalışma esası kararlaştırıldı. Fotoğraf kopyasının bir an evvel gönderilmesi hususu da tekit olundu.

2- Karakırgızlara ait Manas Türk efsanesinin Almanca tercümesi Türkiyat Enstitüsü tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmekte, Kıl daş Abdülkadir Bey de Enstitü ile birlikte çalışmaktadır.

3- Bergstresser tarafından telif olunan küçük Türk fonetiğinin Koldaş Doktor Şukri Bey tarafından çevrilmesine devam olunmaktadır. Bir kaç haftaya kadar Merkez Heyetine sunulacaktır.

4- İbrahim Osman Beyin (Dilbilgisi Bölümleri) adlı 60 sahifelik yazısı Merkez Heyetine tetkik olunarak son şekli tespit olunduktan Bültenin 2 inci sayısında çıkacaktır.

5- Ragıp Hulusi Beyin Fransızcadan çevirdiği umumî fonetik kitabı ile Ahmet Cevat Beyin Vendryes'in Le Langage adlı eserindeki çevirdiği Lisaniyet kitabı basılabilecek haldedir.

6- Velet Çelebi Efendinin Veliddin Efendi Kütüphanesindeki Kitabüldrak haşiyecinden topladığı mühim lügatçe yazı makinesi ile yazılmaktadır. Yakında basılması mümkün olacaktır. Eski Atalar Sözü eserinin asıl nüshasının fotoğrafı İstanbul'dan getirildi. Kurayete girilip basılabilecektir.

7- Abdullâh Battal Beyin İbnî Mühenna üzerine hazırladığı eser Hamit Zübeyr ve Hasan Fehmi Beyler tarafından gözden geçirilmektedir. Bazı tadilatı müteakip basılabilecektir.

8- Kolbaşı Hamit Zübeyr Bey (Dil Tarihi Usuliyatı) ve (Macarlar da Dil Yenileştirme Tarihi) adlı Macarca eserlerin çevirmesini kıç başlangıcında bitirerek sunacaktır. Türk Dilinin eski tarihi üzerine de araştırmalar yapmaktadır.

9- Türk ve İslâm Eserleri Müzesinde eski Türkçe lûgatleri ihtiva eden tercümeli kursun tetkiki ile Müzeler Müdür muavini Abdülkadir Bey meşgul olmaktadır.

10- Hamit Zübeyr, Hasan Âli, Dr. Şükrü, Abdülkadir Beylerden mürekkep olmak üzere teşkil olunan İstilah Tarama Komisyonu şimdiye kadar beş küçük broşür çıkarmıştır. 6 ncısı basılabilecek haldedir. Hamit Zübeyr Bey tarafından hazırlanan ve 1500 Bitki (nebat) adını ihtiva eden 300 sahifelik "Türkçe Bitki adları" basılmak üzere Maarif Vekâletine sunulmuştur. "Türkçe akrabalık adları" etüdü tetkik edilme üzere Merkez Heyetine sunulmuştur.

Lengüistik ve Filoloji
Kolu Başı

H. Zübeyr

GRAMER KOLUNUN FİALİYETİ

I. Gramer Kolu son üç ayda aşağıdaki işleri görmüştür:

- 1- "Türkçede Kelime Teşkili" hakkında hazırladığı risaleyi neşre rek bu mevzu üzerine muallimler, muharrirler ve dil alimleri sında anket açmıştır.
- 2- Bu anketin ikinci kitabını hazırlamıştır. Bu ikinci kitapta ş mevzular vardır:
 - A) İsimden müştak fiiller
 - B) Fiilden çıkan yeni fiiller
 - C) Fiillerin yapısını değiştiren şekiller
 - Ç) Türkçede mürekkep sözler:
 1. Mürekkep ad ve sıfatlar
 2. Mürekkep fiiller
 - D) Zeyl: Nahiv anketi (Halk edebiyatına ait nümuneler: Masal, heyecanlı hadiseler anlatışı, düğün, güleş, tasvir-leri, v.s.)
- 3- Derleme fişleri üzerinde f o n e t i k, m o r f o l o g i e v l e x i c o l o g i e tetkikleri.
- 4- İlk iki anketten gelen cevapları tetkik ederek yeni Kol teşki-ti için hazırlık.

II. Gramer Kolunun bu yaz yapmasına düşündüğü işler:

- 1- Hazırlanan yeni risaleyi basmak.
- 2- Gramer Kolu tarafından gramerciler arasında bir haftalık bir konferans toplanmak.
- 3- Bu konferansta iş bölümlü yaparak 1933-1934 işlerini tanzim etmek.
- 4- Derleme fişlerinin ikinci karatını ikmal ederek fonetik, lexicologie, morfologie tetkiklerine devam etmek.

Ahmet Kavas

KILAVUZ KOMİSYONUNUN FAALİYETİ

I. Kılavuz Komisyonunun gördüğü işler (6/6/933) :

- 1- Kamusu-Türkîden 92 listede 1190 kelime ayırarak gazetelere miştir. (Bu işlere Naim Hazin Bey bakmaktadır).
- 2- 27 listedeki 350 kelimeye gelen cevaplar tasnif edilmiştir. (Bu işe kitipler bakmaktadır).
- 3- 25 listedeki 384 kelime Komisyonca tetkik edilerek karşılıklı tespit olunmuştur.
- 4- İlk 24 kelimedenden sonra, her kelimenin kullanılışı misallerle tespit olunmuşa bağlanmıştır. (Misaller K.Kâmi Bey tarafından hazırlanmıştır).
- 5- İlk 200 kelime U.M. Heyetine verilmiştir.
- 6- Derleme fişleri ile Ana Dilden Derlemeler İuğatı, "A"dan "K" kadar, Ahmet Cevat Bey tarafından okunarak işlerinden kâğıda için 442 kelime seçilmiş, misallerle işe geçirilmiştir. Bunların etimolojisine de imkân dairesinde bakılmıştır. Bu ikinci kısmette Ahmet Cevat Bey tarafından tetkik olunan fiş ve kelimeler 35,000 i, bulunmuştur.
- 7- Kamusu-Türkînin de Ahmet Cevat Bey tarafından taranmasına başlanmış, şimdiye kadar 448 kelime, misallerle, tespit edilmiş işe geçirilmiştir.

II. Kılavuz Komisyonunca, önümüzdeki dört ayda yapılması lâzımgel işler:

- 1- Anketli araçları kullanılan rabata, tabir "locution", mürekkep ifadeleri uzatmak.
- 2- Üçer kişilik 2 tane Komisyona ayırmak, bunlar arasında işleri bölümlü yapmak:
 - A) Ankete konulan kelimelerin manalarını misallerle tespit
 - B) Bu misallere göre muadilleri tespit.
- 3- Ahmet Cevat Bey tarafından derleme fişlerinin ikinci tetkik devam etmek.
- 4- Kamusu-Türkînin taranmasına devam etmek.
- 5- Maarif V. Kütüphaneler Müdürü Hasan Fehmi Beyin yapmakta olduğu Arapça Kamus tercemesindeki türkçe kelimeleri taramak işini bitirmek.
- 6- Bütün bu işler 4 ayda ikmal edildikten sonra Komisyonun hevesinde telif ve tertip işini bitirmek.

Ahmet Cevat

liste

ve düşünülmesi çok gerekli olan bir meseledir. Fakat biz, bunu en tabii ve en lajlik bulduğumuz içindir ki yukarıda işaret ettiğimiz inancı ~~ve~~ ~~göstermiş~~ bulanıyoruz.

Yeni ~~teori~~ *deoligizmi* teorinin temelini kunduğumuz

~~teori~~ *işin* kabul ettikten sonra buna ~~teorinin~~ tevsike medar olacak ~~teorilere~~ girer

~~Bu konuda tezik süjileştirme başlıcalarına söylemedik~~

Şu eserleri gözden geçirelim:

a) Büyük, ~~muhtemelen~~ Rus dil âlimi Pekarski'nin Petrograt'da

1907 den 1930 a kadar parça parça basılmış

"Slovar Yakutskago Yazıka"

yani Yakut dili lûgatı adlı eseri.

b) Hilaire de Barenton'un 1932 de Pariste basılmış olan

"Étude orientale no: 7. L'origine des langues, des religions et des peup-

les" I. partie " Les radicaux primitifs des langues conservés dans le

sumerien ou lexique sumerien - français" adlı kitabı;

c) Aynı zatın 1933 te "Étude orientale no: 8- l'origine des

langues des religions et des peuples; II. partie, Les langues, leur dé-

riyation du sumerien; les religions, leur origine dans le sacrifice; Les

peuples, ils se différencient par leurs rites" kitabı

~~Not : Sümerlerin Orta Asya'dan Kaldı cənubuna gelmiş Türkler
olduğunu tarih ispat edegelmektedir. Kaldı'nın her karış toprağı Altın-
da ve onun komşusu olan Elan Türklerinin devlet merkezi Sus toprak bazı
nelerinde bulunan yazma ve yazma objeler ontarın türklüğünü ve dille-
nin türköğeliginin red ve inkar kabul etmez canlı şahitleridir./~~

ç) Etrüsk dili, diller arasındaki yeri, bazı tekstlerin incele-
mesi

/ La langue étrusque, sa place parmi les langues, étude de
quelques textes Par E. Carra de Vaux (Paris, 1911)

Sümerlerin ve

/ Not : Etrüsklerin Türk ~~olduğunu~~ tarih ispat edegelmıştır.

~~Etrüsklerin de Türkçe olduğunu, bu kitap ve emsalinde Türk olan akıllık-
ta ve gözetmektedir~~ *olduklarını ve dillerin*

Tarih ispat edegelmek-
tedir.

d) İspanyanın şimalinde ve Fransanın cenubunda kâin Pirene dağlarında yaşayan ve bir parçası da Meksika'da bulunan, Başk dillerine a "Meksiko - Çapultepe"de bulunan üyelerimizden, Tahsin Mayatepek'in yer de yaptığı tetkiklere ait raporları; bu raporlar Bask diline ait oldu gibi, ondan başka Peru'da konuşulan Keşuha ve o kit'alaradaki muhtelif yerli unsurların - ki başlıcası Maya'lardır⁽⁺⁾ ~~ve tarihin Türk olduğu rana işaret ettiği unsurlardır~~ - onların dillerine ait raporlardır.

Bütün bu eserler üzerindeki tetkiklerimiz buluşlarımızla ~~görüldüğü~~

~~olduğunda, bir Türk unsurları~~ *Kuvvetlendirici mahiyette görülmektedir.*

- 2- Şimdi gayet mühim bir noktayı ifade ve ~~işah~~ etmek lâzımdır. ~~Eveti kab ettik ve iddia ediyoruz ki dilin temel olan meseleyi bulduk, keşfetti~~ *Tamamıyla* Fakat dil bu buluşla, ~~consis, ruhane, mânsis~~, camit olmaktan kurtulmuştu. Ona can ve hareket vermek lâzımdır. İşte bu nokta üzerinde düşünmeğe ve tetkike başladık. Dil Cemiyetimiz ve kompetanları bu mesel üzerinde derin tetkikler yaptılar ve oldukça düşüncemizi izaha yardım elemanlar buldular. Bu buluşlar bizi temel buluşun izahında ~~haklı gör~~ ~~yardım~~ ~~vâdeder~~ ~~güvence~~ *elemanları la Karşı*

~~Bu dillerde çok Türkçe unsurları ve~~
 (+) Selânik civarında "Maya + dağ = Mayadağ" adlı yörük mintakası hatırlanmalı.

Castroli

Flamenco

~~Şöyle ki, köke, kökün orijin mensesine işte bu etmiş bulduk~~

~~sonra, çok basit olarak ve fakat panseyi alâkadar etmeksizin âdeta~~

~~kil ve kalıp halinde bir takım eklentiler/ bu ilk gündüştü bise çok~~

~~laylık verdiği için hemen kabul etmek temayülünde bulduk. Meselâ,~~

~~şöyle bir örnek bulduğumuz köktür. Aynı güvüllü mânalarına da bulduk~~

~~bilizim. O mânalarından birisiyle, meseilâ "ay + il = ayıl", "aklan,~~

~~disidir. il bir eklentidir, bise eski gramerciler dâliyle dediler.~~

~~bu il ezafe yapar, kök yapar, emir yapar" şuna inanmak için büyük~~

~~halük gösterdik. Çünkü kolaylık var; "ayıl" dediğimiz zaman bugün g.~~

~~zarif bilinen bir mefhumu, bir ayılmak fiilinin emri hezarını kulları~~

~~şim müşkülüz anlıyorum ve anlıyorlar.~~

~~"Bayal" dediğin zaman ona da hiç müşkilatsız anlıyorlar. Ak-
lına harbet gibi bir şey.~~

~~Ancak "aynl, ayıl" dediğin zaman bunu da anlıyorlar ama, bun-
daki "İ" ekıyla bundan evvelki öçelerde ki "İ" ekinin tabiri ve mü-
nasabâtını anlıyamıyorlar ve hatta düşünmüyorlar.~~

~~Şimdi bütün bu muhtelif kelimelerde "İ" konsonant kendine mah-
sus bir mâna gösteriyor mu, göstermiyor mu, bunu şimdiye kadar hiç
kimse anlamamıştır.~~

~~Başka bir misal:~~

~~"Kızgın" ... bunu bütün türkçe bilenler anlar: kızgın demek-
tir. Bu sözün esasını, terekibini, bundaki yükecek kuruluş kanununu
düşünmedim olduğu gibi aldım. Derakap bu kelime hakkında yunlara
hatırlama geldi: Yangın, algın, oğın, başkın v. ş.~~

~~Şimdi "kızgın" sözi ile diğer sözler arasında bir münasebet
var mı?~~

~~— Var, dediler ve diyorlar eski gramerciler.~~

~~Ve dediklerini de gayet güzel izah ediyorlar.~~

~~"Gın, lğın" türkçede bir ektir, şiddetle tezahür beyan eder:
kızgın şiddetle kızmış, algın çok almış, oğın çok olmuş.~~

~~İşte bu gibi sözler karşısındaki düşünceler bize "İ" ve "n"
nın başlı başına birer mâna, birer mâfhum, birer hareket gösterir
alâmetler olması lâzım geldiğini ihtar etti. Çünkü "İ" ve "n" için~~

Bu çalışma ~~ve~~ neticesinde,
 olduğu gibi bütün konsonların ek olarak başlı başlarına bir anlayış
 ve hareket işaretleri olması lâzım geldiği kanaatine vardık. Bu va-
 rışımızı kendi kendimize izah için ilk baş vurduğumuz menba, yine
 Türk dili camiası olmuştur.

Türk diline ait ~~mekadar~~ lûgat kitapları ~~güra~~ ¹¹⁶ hapsini ömü-
 müze aldık. Bu kitaplardaki tam ve belli anlamlar ifade eden söz-
 leri ve bu sözlerde ek olarak köke yapılmış konsonları birer birer
 göz önünde tutarak bunların kökte yaptıkları mana nüanslarını etüd
 ettik.

İşte bu etüdümüz bizi aydınlığa götürmeğe başladı. Artık
 Türk dili camii olmaktan kurtuluyordu. ~~Şimdi~~ bu sırada "Dr. Phil.
 Orient. H. F. Kvergitch" ~~adında bir kitap~~ ¹¹⁷ "Psychologie de quelques
 éléments des langues Turque" adlı basılmamış kıymetli bir eserini
 okuduk. ~~Bu kitap bu eserin başında "M. le Professeur Orientaliste,~~
~~V. Czernak, chef des cours d'egyptologie, de hamitologie et d'af-~~
~~ricanistique à l'université de Vienne" dan ve "Les données de la~~
~~psychanalyse du Professeur Sig. Freud de Vienne" dan ilham aldı~~
~~ğın,~~ Türk dilindeki sükislerin gösterici manalarını bulmak için
~~bu yitmiş profesörlerin eserlerine başvurduğum etüdüme. Dr. Dr.~~
~~Kvergitch'in bu eserini de okuduk. Dr. Kvergitch bu nazariyesi~~
~~ni biraz muhtak anlatmış olmasına rağmen, bizim birer camii~~
 ve ~~şüpheli etüdlerimiz ve Türk Dil Camiiyetinin ekler hakkındaki~~

T. D. K. nın ekler Hakkındaki

çalışmaları
geniş ve çok misalli ~~araştırmaları~~ sayesinde ~~muhtemelen~~ *anlaya bilolür*

~~denek istediğini~~ ~~güç~~ ~~kolaylıkla~~ ~~anlamış~~ ~~bulunuyoruz~~

ve *israfade ettük*.

~~İşte bütün bu şeydikişiz şeyler Türk buluşuna materyal~~
~~olmuştur.~~

"Güneşdil teorisi" adını verdiğimiz ~~etimolojik~~ ~~fonolojik~~
~~ve fonetik bakarıdan~~ ~~Türk dilinin~~ ~~etütleri~~, bütün bu tetkikler
yapılmış olduktan sonra başlı başına, ~~iki~~ ~~halinde~~ ~~bir~~ ~~Türk~~ ~~buluş~~
~~eseridir.~~

~~Türk dilini öğrenmek için~~ ~~hazırlanmış~~ ~~ve~~ ~~bu~~ ~~buluşa~~ ~~ernek~~ ~~işin~~ ~~Türk~~
~~jenisi ile dil ligarında~~ ~~işlemek~~ ~~icap~~ ~~ettii.~~

~~Bu işler~~ ~~ispat~~ ~~edilmiş~~ ~~ki:~~

bu notları
öneren Ken
ricae müz
prodwa;

~~TÜRK DİLİ~~

~~GÜNEŞDİL~~

~~teorisi~~, ~~kurulmuş~~ ~~ve~~ ~~ortaya~~ ~~konmuş~~ ~~bulunuyor.~~

~~Bu buluş ve eser~~ ~~sebibe~~ ~~olan~~ ~~Türk~~, ~~tekrar~~ ~~dünya~~ ~~dil~~ ~~bilim~~

~~lerinden~~ ~~bu~~ ~~riade~~ ~~ve~~ ~~istekte~~ ~~oldukları:~~

~~istekte~~

1.- Tenkit ediniz;

2.- Reddediniz;

3.- Tadil ediniz;

4.- İkmal ediniz;

5.- Tavzih ediniz.

1- Bütün tarihî devirlerde ve bilhassa XX nci asırda klâsik olmuş filolojî ve bahusus etimoloji esasları nedir?

2- Bu husustaki nazariyelerin başlıcaları, bunların istinad ettikleri ilmi dokumanlar ve bu teorilerin tatbikatta gösterdikleri ilmi neticeler.

3- Bu muhtelif nazariyeler ve tatbiki neticeleriyle (Güneş-Dil) teorisinin psikolojik, sosiolojik ve natürel mahiyetinin ve bu teorinin tatbikatta inkişaf ettirebildiği neticelerin science noktasından izahı

/Not- Tavzih ediniz'den maksadımız müspet veya menfi tav-
zihtir. Yani "bu olmaz" diyorsanız niçin izah ediniz ve buna kar-
şı teorileriniz varsa onunla mukabele ediniz. "Olur" diyorsanız
niçin bunu izah ediniz/.

Güneş Dil Teorisinin dil araştırmalarında ne kadar isabetli ve ne derece aydınlatıcı bir metod olduğunu burada intihar eden müteaddit yasıklarla görmüştünüz .

Şimdi ben aynı metolla iki mısralı bir türk beytini tahlil ve bu iki mısradaki görülen ve bugüne kadar yabancı dillere ait oldukları zannedilen kelimelerin türk kökünden geldiklerini tesbit edeceğim .

Bahsettiğim beyit şudur :

*Arağ derpiğ lâzım bezmi meyde nuğî sahbaye
ki zira fuyedir revnak veren yakuti safraye

Bu on dört kelimeli beyitte (veren) sözü hariç olmak üzere diğer on üç kelimenin zannolunduğu gibi arap veya farsça mı, yoksa güneş-dil metoduyla anlaşılacağı üzere türkçe mi olduklarına birer birer ,ve her kelime için ana kitaplardan deliller getirerek ispatla çalışalım .

I- Arağ

Bu kelimenin Güneş-Dil metoduyla etimolojik tahlili şöyledir:

1 2 3
Ağ + ar + ak